

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2554/

00031

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	11 ส.ค. 2552	19	6601	5

วัฒนธรรมลำานนา

มาจากไหน

ค เหมือนจะเป็นคำถามยอดฮิตอย่างไม่ต้องสงสัยว่าแท้จริงแล้ววัฒนธรรมลำานนาที่เรากำลังใช้กันอยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นวัฒนธรรมจากรากเหง้าเผ่าพันธุ์เดิม หรือ เป็นวัฒนธรรมตามกระแสที่เรานำรับเอามาจากที่อื่น ฟังดูอาจเหมือนเป็นเรื่องที่ง่ายต่อการเข้าใจ แต่ก็ยากยิ่ง เพราะถ้าจะพูดกันจริงๆ ก็คงต้องย้อนกลับเข้าไปในประวัติศาสตร์ เอาเรื่องหลักฐานมาแบให้กระฉ่างแจ้ง ซึ่งอาจจะต้องใช้นักวิชาการระดับด็อกเตอร์ หรืออาจเลยเถิดกลายเป็นเรื่องใหญ่โตจนต้องจัดงานสัมมนาว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมลำานนา ว่าไปโน้น

แม้จะมีร่องรอยหลักฐานการทำกินของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในบริเวณลำานนามากว่าหมื่นปีแล้ว แต่หลักฐานการเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ของชุมชนที่นี่ก็เพิ่งเริ่มเมื่อพุทธศตวรรษที่ 17 มาเมื่อเองตามจารึกอักษรภาษามอญของกลุ่มช่างหริภุญไชยที่พบในเมืองลำาน

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2554/ 00031

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	11 ส.ค. 2552	19	6601	5

กระทั่งเมื่อครั้งที่พญามังรายเริ่มสร้างเมือง
เชียงใหม่ นั้น เชียงใหม่ยังเต็มไปด้วยป่าเขา มีคนพื้น
เมืองอาศัยอยู่ไม่มากนัก กลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมของที่
นี้ได้แก่ พวกลัวะ ม่าน เม็ง อาจรวมกลุ่มชาวไตอยู่ด้วย
แต่ไม่มากนัก วัฒนธรรมหลักที่พบในบริเวณนี้มีอยู่ 2
กลุ่มคือกลุ่มล้านนาแท้ดั้งเดิมที่เชียงราย พะเยา และ
กลุ่มอิทธิพลของมอญ พม่าและสุโขทัยที่เชียงใหม่ ลำพูน
ลำปาง นอกจากนั้นยังมีวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มย่อยๆ
ในบางพื้นที่ เช่น แม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชาวไทใหญ่ และ
ยังมีวัฒนธรรมกึ่งชาวเขาที่แพร่ น่าน นอกจากนี้ยังมี
การถ่ายทอดกันไปมาระหว่างวัฒนธรรมล้านนากับล้านช้าง
ขณะเดียวกัน แม้ว่าพุทธศาสนาได้เข้ามา
เป็นความเชื่อหลักของล้านนาแล้วนั้นก็เชื่อกันว่าอาจ
เนื่องจากเกี่ยวข้องกับทริภุชชัย เพราะแม่เชียงใหม่จะ
เป็นศูนย์กลางการปกครอง เป็นนครรัฐที่สร้างขึ้นใหม่

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	11 ส.ค. 2552	19	6601	5

อย่างสมบูรณ์มั่งคั่ง แต่อิทธิพลทางศิลปวิทยาต่างๆ ของหริภุญชัยก็มีต่อล้านนา
สูงมาก และหริภุญชัยก็นับถือพุทธศาสนามาก่อนหน้านหลายศตวรรษ อักษรไทยวน
หรือตัวเมือง ที่ล้านนาใช้มาก่อน ก็ว่ากันว่าได้รับแบบอย่างมาจากอักษรมอญ
แห่งนครลำพูน

นอกจากลำพูน ศิลปวิทยาอื่นๆ ของล้านนาก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับพม่า
อันเป็นชนชาติที่เข้ามามีอิทธิพลอยู่ในล้านนาเกือบทุกยุคสมัย เมื่อพญามังราย
ยกทัพไปตีเมืองหงสาวดีของพม่า พระเจ้าหงสาวดีก็ถวายไมตรียกธิดาให้ และ
เมื่อพญามังรายยกทัพไปตีเจียงพระเจ้าน้องยาจกที่เมืองพุกามนั้น พระเจ้าน้องยาจก
ใหญ่ก็ได้จัดช้างเผือกต่างๆ 500 ครอบคว่ำให้พญามังรายพามาอยู่ในล้านนา พญา

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ส.ค. 2552	19	6601	5

มั่งรายจัดให้ช่างทองไปอยู่ที่เมืองเชียงรุ่ง ซึ่งเป็นดินแดนของพระองค์ในสมัยนั้น ให้ช่างมืองอยู่ที่เชียงแสน ช่างเหล็ก ช่างหล่อและช่างอื่นๆ ให้อยู่ที่เวียงกุมกาม

นับจากพญามั่งรายสร้างเมืองเชียงใหม่แล้ว เชียงใหม่ก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ในสมัยพระเจ้ากิอนา กษัตริย์ลำดับที่ 6 แห่งราชวงศ์มังรายก็ได้รับเอาพระเถระมาจากสุโขทัยเข้ามาสืบสานพระพุทธศาสนาหลักธรรมาภิบาลในล้านนา ศิลปกรรมสุโขทัย ซึ่งพัฒนารูปแบบของตนมาแล้ว จากพม่าเมืองพุกาม ก็เข้ามาเติบโตในล้านนา กระทั่งในสมัยของพระเจ้าติโลกราช กษัตริย์ลำดับที่ 9 ก็ยังได้ติดต่อกับแว่นแคว้นต่างๆ อีกมากมาย มีการส่งคนไปศึกษาสถาปัตยกรรมและดูตัวอย่างงานที่พุกามและลังกา แล้วนำกลับมาสร้างความรู้โรจน์ในล้านนา ในสมัยนี้ยังได้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่วัดมหาโพธาราม หรือ วัดเจ็ดยอด นับเป็นการสังคายนาพระไตรปิฎกเป็นครั้งที่ 8 ของโลกและเป็นครั้งแรกในดินแดนพุทธศาสนาที่สุวรรณภูมิแห่งนี้

ยุคทองของเชียงใหม่ได้ดำเนินติดต่อกันมาราว 260 ปี จึงเสียเมืองแก่พม่าในปี พ.ศ.2101 ในระหว่าง 216 ปีของการอยู่ใต้อำนาจของพม่า ชาวล้านนาถูกกวาดต้อนไปหลายครั้ง พงศาวดารพม่าฉบับหอแก้วกล่าวว่า มีชนชั้นผู้นำของเชียงใหม่ถูก

แม้ปัจจุบันเมืองเชียงใหม่จะเจริญรุ่งเรือง ก้าวไกลตามแบบฉบับสากล สิ่งที่ได้จากมรดกชุมชนต่าง ๆ จำนวนมากเข้ามาอาศัยอยู่ในเชียงใหม่ ทั้งไทยภาคกลาง ฝรั่งเศส จีน แยก จนแทบไม่มีพื้นที่ขึ้นให้กับกลุ่มชนดั้งเดิม แต่ทุกวันนี้คนพื้นเมืองเชียงใหม่ยังคงได้รับการสืบสานวัฒนธรรมล้านนามาจากบรรพบุรุษอันเป็นสิ่งกำหนดวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และนำมาซึ่งศิลปกรรมอันหลากหลายในท้องถิ่นเอาไว้เป็นอย่างดี

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2554/

00031

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	11 ส.ค. 2552	19	6601	5

กวาดต้อนไปสิ้น รวมทั้งพระสงฆ์และช่างฝีมือต่าง ๆ เช่น ช่างเงิน ช่างร่ม ช่างทอง ช่างแกะสลัก ช่างลงรักปิดทอง เป็นต้น คนเหล่านี้ถูกบังคับให้สร้างวัดวาอารามและปราสาทราชวังจนสุดฝีมือ ในพม่าทุกวันนี้ยังมีสลวยลายแกะสลักของช่างไทยที่ชาวพม่าเรียกว่าลายนุ้ย ลายนุ้ยเชียงใหม่ก็มี เครื่องเงินชนิดลงรักปิดทองเขียนลายรดน้ำนั้นพม่าได้ไปจากอยุธยา ส่วนเครื่องเงินชนิดชุบซิดเป็นลายเส้นแล้วถมด้วยสีต่างๆ ซึ่งชาวพม่าเรียก โยนเถ่ หรือ เครื่องยวน ของชาวล้านนานั้น ปัจจุบันก็มีการผลิตอยู่ที่เมืองพุกาม

ขณะเดียวกันในยุคที่พม่าปกครองล้านนาก็ยังมีอิทธิพลของวัฒนธรรมพม่าปรากฏอยู่ตามวัดวาอารามต่างๆ ในเชียงใหม่ เช่นที่วัดแสนผาง ในเชียงใหม่ วัดศรีชุมเมืองลำปาง ฯลฯ แต่สายธารทางวัฒนธรรมก็เหมือนกับน้ำ ย่อมไหลเทจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง

ตามความรุนแรงของแรงผลักดัน ภายหลังเมื่อพระเจ้ากาวิละได้ร่วมกับพระเจ้าตากสินมหาราช ทำการขับไล่พม่าออกไปจากล้านนาแล้ว เมืองเชียงใหม่ขณะนั้นอยู่ในสภาพทรุดโทรมปราศจากผู้คน จึงต้องขึ้นไปกวาดต้อนเอาคนที่มิเชื่อชาติ ภาษา และใช้ตัวหนังสือเดียวกันกับไทยวนเชียงใหม่มาร่วมกันพัฒนา ได้คนจากเมืองยอง เชียงตุง เชียงรุ่งในพม่าและสิบสองปันนามาเป็นจำนวนมาก (ซึ่งอาจารย์ไกรศรี นิยมานเหมินทร์ กล่าวว่าเป็นยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง”) ส่วนใหญ่เป็นไทลื้อ ไท ยอง และไทเขิน ประมาณกันว่าในปัจจุบันมีผู้สืบเชื้อสายไททั้งสามตระกูลนี้ในเชียงใหม่ราว 40% ของทั้งหมด ส่วนที่ลำพูนมีมากถึง 70%

ดังนั้นจึงไม่เป็นที่สงสัยว่าวัฒนธรรมล้านนาที่ใช้กันในปัจจุบัน ล้วนมาจากการไหลเทของวัฒนธรรมในกลุ่มคนไทตั้งแต่บริเวณทิศใต้ของจีนเรื่อยลงมา อันเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมแห่งรากเหง้าเผ่าพันธุ์ตน

แม้ปัจจุบันเมืองเชียงใหม่จะเจริญรุ่งเรือง ก้าวไกลตามแบบฉบับสากล สังเกตได้จากมีกลุ่มชนต่างๆ จำนวนมากเข้ามาอาศัยอยู่ในเชียงใหม่ ทั้งไทยภาคกลาง ฝรั่ง จีน แขก จนแทบไม่มีพื้นที่ยืนให้กับกลุ่มชนดั้งเดิม แต่ทุกวันนี้คนพื้นเมืองเชียงใหม่ยังคงได้รับการสืบสานวัฒนธรรมล้านนามาจากบรรพบุรุษอันเป็นสิ่งกำหนดวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและนำมาซึ่งศิลปกรรมอันหลากหลายในท้องถิ่นเอาไว้ได้อย่างงดงาม

จักรพงษ์ กำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th